

Egy szörnyeteg rendszer óvatos belső kritikusaként kezdte, és a rendszer enyhébb változatában is, olykor kacéran renitenskedve, de mindvégig belül maradt. Független és ennél fogva használható. Nem töltötte ki a rendelkezésre álló lehetőséget, amelyben pedig a megmaradt tabuk ellenére is páratlan életművek teljesedtek ki és születtek. Egy bővérű bohém hatalmas étvágyával habzsolta a könnyű sikert, és bemutatta, hogyan válik egy nagy tehetség saját maga áldozatává.

Mi lett volna belőle, ha szerencsésebb egek alá születik? Ahol nem ideológiai cenzurális korlátok közt kénytelen működni a tehetség, hanem csak a szakma szigorú törvényei diktálnak, és arra mehet, amerre tud és akar? Írja, hogy Déry, akit apjaként tisztelt, azt mondta neki egyszer: „Pamflet, egy nagy eszme szolgálatában – ez a te utad!” El sem indult azon az úton. Az adott körülmények közt egyetlen nagy eszme létezett, amelyet szolgálnia lehetett, ám az végzetesen kompromittálódott; ő pedig végső soron az arra alapozott rendszert és a szórakozni vágyó közönséget szolgálta. Pamflet helyett néhány apró, romlékony remekléssel, csillogó szilánkokkal, nyilatkozatokkal, hálás gesztusokkal és az udvari bohóc bolondozásával.

Nagyon jó barát volt. Melegszívű, megértő, segítőkész, törődő, ragaszkodó. Nem utolsósorban páratlanul mulatságos. Kiállt mellettem az egyetemen, mikor elítélt politikai rab anyám miatt nem volt éppen hasznos velem barátkozni. Szerettem, tanultam tőle, csodáltam is fiatalkorunkban még hiánytalanul meglévő és minduntalan megnyilvánuló rendkívüli képességeit. Még ma is hiányzik. Gyászolom a barátot és az elfuserált zsenit.

Nem érdemli meg, de adj neki örök nyugalmat, Uram. És meleg őszi kora délutánok arany ragyogása hadd fényeskedjék neki.

Csengery Kristóf

O CAPTAIN! MY CAPTAIN!

Szeretsz játék közben alig hallhatóan beszélni magad elé; monologizálsz hosszan, szavaidat csupán kileheled magadból, mássalhangzókkal szeletelve a sóhajtást. Legutóbb arra figyeltem fel, hogy ezt suttogod: *kapitány, ó, kapitány!* Mi készítetted arra, hogy így szólj kétévesen, kitől hallottad ezeket a szavakat? Soha nem meséltünk neked Walt Whitmanról, sem Abraham Lincolnról, és a Holt költők társaságát sem láttad; nem tudod, hogyan fütyüli John Keating zsebre dugott kézzel az 1812-nyitányt, s mire tanítja a fiúkat angolórán. De talán csak az történt meg veled, ami előbb-utóbb mindenkivel. Egyszer megszólítjuk a kapitányunkat, s attól kezdve követjük őt mindenhová, egy életen át.

EGY DÉLELŐTT EGYEDÜL

Mennyi boldogság. A nagy csend a lakásban. A nyugodtan végzett munka. Hogy kimehetsz a konyhába, meginni egy pohár tejet. Mennyi boldogság. Végigsimítod kezekkel az asztal felületét, és érzed a szabálytalanságokat. Letörölsz vizes ronggyal a párkányt. Mosott ruhát teregetsz. Mennyi boldogság. Telnek a percek, de csak magukat számolják, nincs senki, aki mérné a múltat. Így kellene mindig, kívül a körforgáson. Mennyi boldogság. Régi szavak a számítógép képernyőjén. Friss, hűvös levegő a nyitott ablakból. Halk lépteid, mintha vigyázni kellene valaki álmára. Pedig csupán a harc alszik körülöttem: éled az időleges békét.

NÉMÁN, FEGYELMEZETTEN

Ilyenkor eső után előbújik a sok rovar. Az ember megy a dolga után, halad a járdán, és akarva-akaratlan, minden lépésével, vagy ha talán mindegyikkel nem is, de a legtöbbször – öl. Általában hangyákat, ezeket a szorgalmas és bámulatosan erős lényeket, akiknek egész életük fegyelemben, munkával telik. Aztán meghalnak egy óvatlan cipőtalp alatt, s a gyilkos hajlamos úgy képzelni, a meghalást is némán, fegyelmezetten hajtják végre a kicsi katonák, mintha valahonnan parancs érkezett volna: most ez a feladat.

Sárándi József

KÁRHOZAT

Valakinek érdekében áll
hogy gondolataid megíratlanul
foszló felhőállatokként
meneküljenek pocsolyánk egén
S ha majd rettegsz már
megszólalni is
mosolygó lélekidomárok sütik rád:
elvetemült álmodozó vagy

Addig-addig mondogatják
míg legvégül magad is elhiszed
s legyűrve a gravitációt
szellemtesttel bolyongsz
volt-házad üres szobáiban

Bolyongsz az idők végezetéig
mert kivet a föld
s az ég nem akar befogadni

ÖNARCKÉP JÖVŐ IDŐBEN

a házból kilép
egy elmebeteg férfi
ősz haja
befelé élő
szemébe hull

megy a bolt felé
mintha tíz centivel
a föld fölött
a gyalogútkeskeny
kőporsávról
le nem térne

országútra
árokpart fűvére
lábát nem teszi
a bolt falán postaláda

Hátraarc
sietős léptekkel megint
jobb keze zsebre vágva
arcán üdvözült mosoly
mint ki
jól végezte dolgát
egy gomblyukon
hirtelen áttűnik

Fischer Mária

HATÁRON

Nem hiszem el, hogy elém vágódhatnak a holt
tájak népei szúrós tövisekkel, eget,
földet szétugató hanggal. Nem hiszem el,
hogy tetovált hasukon napfonatot viselők
lennének, ragyogással bíró katonák.
Mondják, térdre borulnak kőből faragott
szárnyak előtt; lobogójuk zsákmány, pipacsos,
nagy lepedő, s mutogatják szelesebb napokon,
honnan fűjja a sárkány hozzánk a tüzet.
Megzavarodtak a csend órei, jönnek a rossz
hírek, az álmokat átíró fordulatok.
Gyors, váltott lovakon száguldó lovagok
fémfeje gömbölyödik. Meghúzzák magukat
kínzó kételyeim. Mállik a sok tagadás.

ÉBREDJ MÁR

Ébredj már, Habakuk, vidd haza kincseidet –
Menj haza, fuss hegyeken túlra, öreg hidakon
túlra, a pincesoron szórjad szét szaporán
híreknek ropogós magvait. Olvad a hó
otthon a kertek alatt. Meglátják, hova lépsz,
hallják hangodat, érzik párás szagodat,
mint a vadak. Rokonuk vagy, kiabálj, vicсорíts
rájuk, vagy mosolyogj; tedd, amit éppen akarsz.
Téged majd befognak, tudják nevedet,
megszólítanak, érintenek új szeretők.
Kapsz vizet és meleg ételt, ágyat, takarót.
Hogyha beszélsz, lobogó tűznél, mondd ki nevem;
mondd el, hogy közelebb jöttek az erdei fák,
tükrözi őket a szem s reggel az ablaküveg.

NEM LESZ IDŐNK

Nem lesz időnk, Habakuk, szétteregetni a fényt,
máris megjön az ősz. Nagy tenyerében a sok
sárga levél felemelkedne, lebegne, akár
száz meg száz ragyogó pillangó, fonalak
közt, aranyos fonalak közt, bíbor madarak
közt. Aztán az eső majd koptatja megint
színeimet, soha sincs irgalom errefelé.
Még keresem guruló rézgarasom kacagó
pengését, neked is lyuk van a két zsebeden.
Nem mehetünk repülővel, látod, sehová.
Páromat elsiratom, párodát elsiratod;
szűk, temetőnyi világban porból van a múlt.
Olykor dinnyefejed megbiccen, nagy eszed
lódul egyet, nevetünk. Nincs ki a négy kerekünk.

Deczki Sarolta

NATURA MORTE¹

„...ilyen paradox minden, ezért jó élni...”
(Forgách András: ZEHUZE)

Parti Nagy Lajos

EMLÉKMŰ

*Mint háncspapucs, hogy mégse kőre lépne,
oly elhagyott, oly megmozdíthatatlan,
égnek mered már szúrós, póre lépte
a bőrkemény, kórtermi alkonyatban.
Két rüsztt, egy orr, egy ágyék műemléke.
Test, ágy, kanül, a gyűrött ágyhuzat van
hűlő helyén, az exit pár kelléke,
a léten túlról áramló huzatban
meglebbenő, a körmök fésűjébe
a kurta sóhajtáskor bennszakadt haj,
mintha még ott is, most is nőni kéne,
hol gyűrűt vet és elsimul a Léthe,
hol fut tovább, s ő elvegyülni abban
már siklik át az úrron, mint a szappan.*

Ha megpróbálunk a mondható felől a mondhatatlan felé tájékozódni, eligazodni a nyelven, a nyelvben, mert olykor mégis muszáj, akkor nem biztos, hogy kikeveredünk „zegzugos utcácskáiból és tereiből”.² Azt tudjuk, hogy városban vagyunk, s mivel az ember nem bír egy helyben megmaradni, jövünk-megyünk egyik helyről a másikra, s közben olykor arról is megfeledkezünk, hová tartottunk eredetileg, vagy tartottunk-e egyáltalán valahová. Célirányos közlekedés helyett lófrálás, melynek során egy talponállóból akár egy puccos butikba is tévedhetünk. Az egyik helyről csak úgy találomra kerülünk a másikra, s teljesen esetlegesnek tűnik a téblábolás topográfiaja. Valami mégis van. Valami mégis *adja magát*, s a bolyongás az értelem sűrűjében éppen ehhez a valamihez kísérel meg közelebb férkőzni. Cikcakkban, ahogyan Husserl gondolta el a fenomenológiai értelemfeltárás útját, vagy rejtekutakon, ahogy pedig Heidegger később.

A nyelv tehát miközben feltár, el is takar, homályban hagy, s erre a homályra is utal valahogyan. S a bonyodalmakat fokozandó, a jelek működésük közben egymásra is mutogatnak, s nem csak több réteg, de több értelemegység is létrejöhet egymással párhuzamosan. Ám nehogy véresen komolyan vegyük és izzadságosan megfejteni igyekezzünk ezt a játékot, mert akkor pórul járunk. Aki nagyon akarja, annak úgyse megy. Aki viszont együtt játszik a nyelvvel, az egyszer csak elkezd megilletődötten pislogni, merthogy valami olyasmibe botlott, amire csak annyit lehet mondani első körben, hogy *aha!* Kiderülhet, hogy nincs válasz a kérdésekre, vagy több párhuzamos és egyaránt érvényes válasz is van, kiderülhet, hogy az apória dolgok végső állapota. Hogy előbb-utóbb olyan ambivalenciák szövedékében találjuk magunkat, melyek semmiképpen sem